

στη Wall Street Journal τον Φεβρουάριο ότι το μήνυμα της κρίσης είναι πως «το ευρωπαϊκό κοινωνικό κράτος έχει τελειώσει». Αυτό είναι το πνεύμα των πολιτικών που εφαρμόζονται. Αν δεν αλλάξει κάτι, αυτό που θα έρθει είναι αυτό που βλέπουμε σε εξέλιξη στην Ελλάδα.

Όπως έχει καταδείξει ο Καρλ Πολάνι, οι πολιτικές αυτές καταλήγουν στον εκμηδενισμό της ανθρώπινης και φυσικής «ουσίας της κοινωνίας». Μπορούν να μας καταστρέψουν και να μετατρέψουν το περιβάλλον μας σε έρημο.

Το 2010, ήρθε στα χέρια του γαλλικού υπουργείου Οικονομικών μια λίστα με χιλιάδες Ευρωπαίους που είχαν βγάλει χρήματα στην Ελβετία. Η τότε υπουργός προώθησε σε κάθε χώρα τα ονόματα πολιτών της και η κάθε χώρα κάλεσε τους πολίτες της να πληρώσουν φόρο κατά περίπτωση. Στην Ελλάδα η λίστα αυτή κρατήθηκε μυστική από την ελληνική κυβέρνηση για δύο χρόνια και όταν παραδόθηκε στον εισαγγελέα είχαν αφαιρεθεί από αυτήν αρκετά ονόματα. Μπορεί κανείς να έχει εμπιστοσύνη σε ένα κράτος που προστατεύει πιθανούς φοροφυγάδες;

Το ελληνικό κράτος δεν υπήρξε ποτέ σύγχρονο κράτος, όπως το εννοούμε γενικώς. Η μοίρα της Ελλάδας ανέκαθεν διαμορφωνόταν από διεθνή παιχνίδια εξουσίας. Ακόμα και μετά την ανεξαρτησία, τη χώρα κυβερνούσαν εξ αποστάσεως οι Μεγάλες Δυνάμεις. Δεν της δόθηκε η ευκαιρία να δημιουργήσει τους δικούς της σύγχρονους πολιτικούς θεσμούς, οι οποίοι εισήχθησαν και επιβλήθηκαν τεχνητά σε μια κατακερματισμένη παραδοσιακή κοινωνία, δομημένη γύρω από ντόπιες σχέσεις πίστης και αφοσίωσης και κοινές αξίες. Θεσμοί που παρέμειναν σε υψηλό βαθμό συγκεντρωτικοί και αυταρχικοί, ακόμη και με τη μετάβαση από το ένα πολιτικό καθεστώς στο άλλο, συμπεριλαμβανομένης της δημοκρατίας. Η δημοκρατία στην Ελλάδα είναι μάλλον στα χαρτιά και όχι ουσιαστική. Ο διαχωρισμός των εξουσιών –ο κανόνας δικαίου– μένει ανολοκλήρωτος και δεν υπάρχει πραγματική τοπική αυτονομία. Από αυτό πηγάζουν αναπόφευκτα ο πατερναλισμός, η διαφθορά και η μη απόδοση ευθυνών. Ο κόσμος είναι διαχωρισμένος από την πολιτεία και η πολιτεία δεν

Η μοίρα της Ελλάδας ανέκαθεν διαμορφωνόταν από διεθνή παιχνίδια εξουσίας

κρατάει ενωμένη την κοινωνία. Ο Κορνήλιος Καστοριάδης είπε κάποτε ότι η ικανότητα και η πολιτική ελευθερία των Ελλήνων ως λαού να συγκροτηθούν ως πολιτική κοινωνία τερματίστηκε τον 5ο αιώνα π.Χ. Πρόσθεσε δε ότι απουσία μιας τέτοιας κοινωνίας, της οποίας η δημιουργία δεν είναι αυτονόητη, τα βασικά χαρακτηριστικά του παρελθόντος παραμένουν. Σήμερα, πέρα από το μικρό μέγεθος της χώρας, η ιστορική πορεία είναι άλλος ένας λόγος για τον οποίο η Ελλάδα υπήρξε για τη Γερμανία, τους συμμάχους της και την τρόικα ένα ιδανικό πολιτικό εργαστήριο και ένα ιδανικό οδυνηρό παράδειγμα που θα προετοιμούσε τις υπόλοιπες ευρωπαϊκές χώρες σε περίπτωση που οι πληθυσμοί τους προσαπαθούσαν να αντισταθούν στη σημερινή «μία και μόνη» πολιτική λιτότητας. Επιτρέπει

στις κυβερνώσες ελίτ να γαρνίρουν τον κυνισμό τους με ηθικές αξίες, καταγγέλλοντας τη διαφθορά, τον πατερναλισμό κλπ., ενώ ενθαρρύνει τη διαιώνιση όσων έχουν επισημως καταδικαστεί. Στις τελευταίες ελληνικές εκλογές, ο Αλέξης Τσίπρας αντιπροσώπευσε τη μοναδική ελπίδα για μια γνήσια ρήξη με το παρελθόν. Προσωποποίησε την υπόσχεση μιας κάποιας πολιτικής ελευθερίας που θα άνοιγε τον δρόμο για μια μελλοντική, έστω κι επώδυνη, δημιουργία της κατά Καστοριάδη πολιτικής κοινωνίας. Οι καθεστηκίες ελίτ φοβούνται τρομερά μια τέτοια προοπτική και ενθαρρύνουν σφόδρα τη διαιώνιση του παλαιού διεφθαρμένου συστήματος. Η πολιτική ελευθερία είναι το τελευταίο που θέλουν οι ηγεμονικές δυνάμεις. Τι είδους σχέση εμπιστοσύνης θα έπρεπε να υπάρχει σε μια δημοκρατία μεταξύ των πολιτών και των πολιτικών που εκλέγουν; Θα έλεγα, εμπιστοσύνη σε κάποιου είδους κοινό σκοπό, σε μια επιθυμητή κοινή μοίρα που θα ξεπερνά κοινωνικά οικοδομημένους διαχωρισμούς όπως η φτώχεια και η εθνικότητα, και στην υπόσχεση ότι θα είναι δυνατό να προβληματιστούν και να δράσουν σχετικά με τις κοινωνικές αδικίες.

Θα σας ρωτήσω ευθέως. Πιστεύετε ότι η Ευρωπαϊκή Ένωση κινδυνεύει να διαλυθεί; Μήπως το μοντέλο που οραματίζονταν οι Μιτερράν και Κολ εξάντλησε τα όριά του;

Αν και πολύ δύσκολο, δεν είναι αδύνατο. Η κρίση προκαλεί ήδη διακρατικές εντάσεις, τροφοδοτεί τον εθνικισμό και τις αποσχιστικές τάσεις (Καταλονία), καθώς και τον πολιτικό εξτρεμισμό (η Χρυσή Αυγή είναι ένα παράδειγμα, αν και όχι το μόνο). Μια επιδείνωση των εντάσεων αυτών θα μπορούσε να αποδειχθεί συντριπτική για την ΕΕ. Πιθανότερος από μια καθολική κατάρρευση είναι ο τεμαχισμός της Ευρώπης σε ζώνες, σε αυτό που αποκαλούμε Ευρώπη πολλών ταχυτήτων, αν και κανείς δεν ξέρει πραγματικά τι αυτό συνεπάγεται. Ο μόνος τρόπος κατά τη γνώμη μου να σωθεί η ΕΕ είναι η δημιουργία των Ηνωμένων Πολιτειών της Ευρώπης, στη βάση μιας νέας συνθήκης για δημοκρατικά ελεγχόμενα όργανα και κοινωνική δικαιοσύνη... **HD**

Η Νοέλ Μπουρζί θα βρεθεί στο Ρέθυμνο την Παρασκευή 2 Νοεμβρίου, καλεσμένη του Γαλλικού Ινστιτούτου στα πλαίσια του κύκλου συναντήσεων διάσημων προσωπικοτήτων, «Διακυβέρνηση, Ανάπτυξη Ανταλλαγή. Πρέπει να τα σκεφτούμε όλα από την Αρχή». Οι εκδηλώσεις θα γίνουν σε διάφορες πόλεις και θα διαρκέσουν έως τις 7 Δεκεμβρίου.